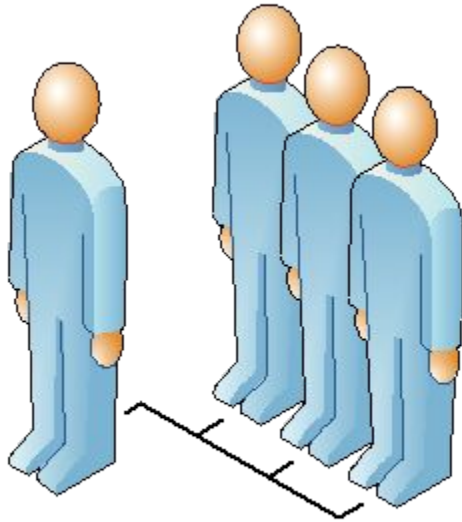

Семінар

для студентів гуманітарно-правового факультету ЗНТУ, які навчаються за спеціальностями: «Соціальна робота», «Психологія».

Навчальні курси: «Соціальна робота з різними групами клієнтів», «Технології соціальної роботи», «Соціальна робота».

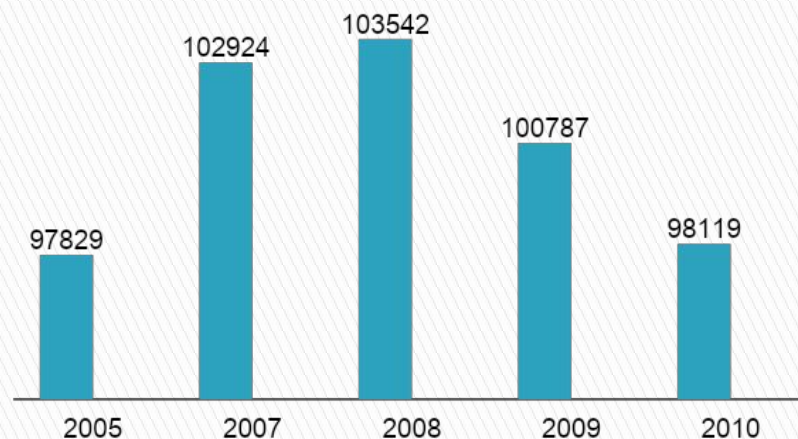
Тема семінару: Технології соціальної роботи із сиротами
(на прикладі студентів-сиріт у ВНЗ)

Викладач кафедри «Соціальна робота» Кузьмін В.В. 2011-2012 н.р.

© В.В. Кузьмін, 2011

Мета семінару:

На основі **соціологічної характеристики сиріт**, як окремої соціальної групи у ВНЗ проаналізувати специфіку процесу соціалізації студентів-сиріт в різних її періодах та **розробити модель соціалізації та комплексного соціального супроводу студентів-сиріт у вищих навчальних закладах.**

Загальна кількість дітей-сиріт та сиріт, позбавлених батьківського піклування

Згідно з даними Державного комітету статистики, в Україні проживає значна кількість сиріт: на кінець 2010 року їх кількість складає 98119 осіб. З них навчаються у вищих навчальних закладах 9570 осіб [1].

Література:

1. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2010/11 навчального року. - Статистичний бюлетень державного комітету статистики. – Режим доступу до сайту: <http://www.ukrstat.gov.ua>

МОДЕЛЮВАННЯ СОЦІАЛІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ-СИРІТ У ВНЗ

- ❖ Будемо називати **моделлю** певний порядок дій, при наслідуванні якого особа, яка має виконувати функцію соціального працівника, матиме змогу організувати процес соціалізації на якісно новому рівні.
- ❖ У відповідності до поставлених завдань було визначено методи їх досягнення: анкетування, індивідуальна бесіда, тестування, консультування із залученням фахівців (куратори академічних груп, заступники декана з виховної роботи, консультанти-юристи, психологи, тощо)

Виходячи із соціологічної характеристики сиріт можна виділити наступні періоди соціалізації:

- ❖ I період – адаптаційний (від вступу у ВНЗ до закінчення першого курсу);
- ❖ II період – основний (найбільш тривалий – II – IV курси);
- ❖ III період – завершальний (останній курс навчання у ВНЗ, «підготовка до виходу із ВНЗ»).

I період – адаптаційний.

- ❖ Студент-сирота у цьому періоді є об'єктом соціальної взаємодії та виступає учасником соціальних відносин.
- ❖ Соціальна взаємодія студента-сироти з новою малою соціальною групою несе в собі встановлення емоційного контакту із сусідами по кімнаті в студентському гуртожитку (у разі відсутності житлової площі у місті, де розташовано ВНЗ); одногрупниками зі звичайних сімей, тощо.
- ❖ Також необхідно встановлювати контакти із викладачами, співробітниками гуртожитків, у яких мешкають студенти-сироти та іншими співробітниками ВНЗ. Відбувається деяка перебудова свідомості сиріт щодо особливостей навчального процесу у ВНЗ, який суттєво відрізняється від попередніх навчальних закладів.
- ❖ Зміна соціального оточення до і після вступу до ВНЗ дещо сприяє втраті соціальних контактів з попередніми агентами соціалізації.

II період (основний)

- ❖ Наступним періодом є Основний (найбільш тривалий – хронологічно відповідає навчанню на II – IV курсах).
- ❖ У цьому періоді студент-сирота перебуває лише тоді, коли він успішно адаптувався до нових умов навчання та проживання, не має академічних заборгованостей, а тому може приступати до нового навчального року та наступного періоду в своєму житті.

III період, «завершальний»

- Останній, III період, є завершальним (останній курс навчання, підготовка до виходу із ВНЗ).
- На цьому етапі студент-сирота зазвичай перебуває лише тоді, коли він успішно пройшов попередні періоди соціалізації, має гарні відгуки з боку адміністрації факультету, структурних підрозділів ВНЗ, та бачить сенс у отриманні повної вищої освіти.

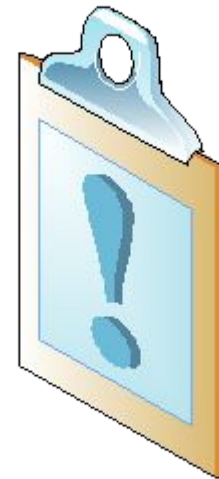
Критерії соціалізації

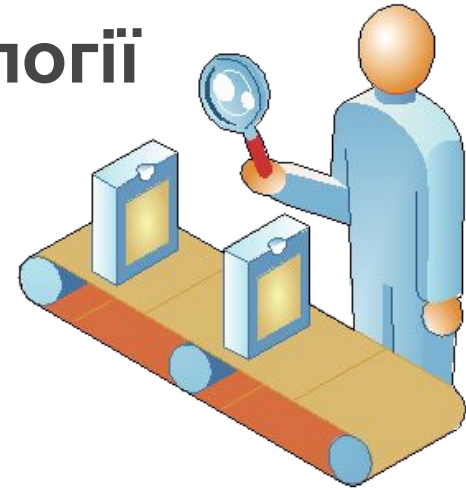
- ❖ Одним із критеріїв соціалізації є якісне проходження студентом практик, які передбачені навчальними програмами, що дозволить більш детально ознайомитись із реальним ринком праці, тим оточенням, до якого може бути залучено майбутнього випускника.
- ❖ Надзвичайно важливим критерієм в цьому періоді є наявність осіб, які виконували раніше функцію опікуна (піклувальника), колишні вчителі, завучі, вихователі, тощо. Тобто особи, які виконували функцію «істотного іншого», який би був джерелом соціальної підтримки, натхнення, емоційного розвантаження. Усі ці проблеми гостро стосуються такої специфічної групи населення, як сироти, тому що на відміну від студентів зі звичайних сімей, котрі мають тісний контакт зі своїми батьками, сироти обмежені в увазі, вихованні, спілкуванні та підтримці зі сторони дорослих та однолітків.

Бар'єри соціалізації

- відсутність системної соціальної роботи у ВНЗ
- негативний соціальний досвід сиріт
- погіршений стан здоров'я
- відсутність мотивації

Безпосередній вступ до Технології

- ❖ Базуючись на результатах проведеного соціологічного дослідження пропонується модель соціалізації та комплексного соціального супроводу студентів-сиріт у вищих навчальних закладах, що дозволить поперіодно адаптувати сиріт до навчання у ВНЗ, під час і після завершення навчання в них (підготовка до виходу з ВНЗ).

Пропонується проводити комплексний соціальний супровід студентів-сиріт в умовах ВНЗ, який включає такі види допомоги:

I період (блоки 1-2)

I період

1. Соціальна робота:

- розробка графіку індивідуальної та колективної виховної (корекційної) роботи;
- консультування щодо особливостей користування майном гуртожитку (за умови проживання в ньому) у ВНЗ; особливостей приготування їжі, розташування місць закупівлі якісних продуктів харчування, товарів загального вжитку, одягу, взуття, тощо; місць побутового обслуговування; проведення підготовки до подальшого проживання у комунальних квартирах з роз'ясненням про особливості оплати комунальних послуг, тощо;
- організація колективних зібрань студентів-сиріт зі спільним обговоренням основних питань їх життєдіяльності;
- представлення інтересів сиріт у органах державної влади, місцевого самоврядування в разі потреби;
- тісна співпраця із органами місцевого самоврядування у частині постановки на квартирний облік для подальшого отримання упорядкованого житла (по завершенні навчання у ВНЗ); сприяння в отриманні необхідного комплексу документів.

2. Юридичне та економічне консультування:

- організація надання (отримання) державних пільг та гарантій, поселення студентів-сиріт до студентських гуртожитків (у разі потреби);
- сприяння звільненню студентів-сиріт від сплати за проживання у студентських гуртожитках;
- ознайомлення студентів із плануванням власного бюджету, використанням власних коштів;
- залучення до різноманітних правових зустрічей;
- забезпечення права власності на нерухоме (рухоме) майно сиріт, особливо тих, що виїхали на навчання з основного місця проживання.

Пропонується проводити комплексний соціальний супровід студентів-сиріт в умовах ВНЗ, який включає такі види допомоги:

I період (блоки 3-4)

3. Психологічна допомога:

- супровід дітей-сиріт, встановлення контакту із сім'ями опікунів (піклувальників), вчителів, вихователів тощо;
- діагностика особистих проблем, індивідуальних характеристик, виявлення індивідуальних факторів, які можуть вплинути на процес професійної підготовки студента-сироти;
- узгодження питання адаптації, супутніх труднощів;

4. Інформаційне насичення зі сторони ВНЗ, профспілок та органів самоврядування:

- ознайомлення із особливостями навчального процесу у ВНЗ, зазначення відмінностей від загальноосвітніх навчальних закладів, інтернатних установ, ПТНЗ тощо;
- розповсюдження тематичних методичних посібників, у яких би доступно надавалися відповіді на найбільш розповсюджені питання сиріт;
- попередження конфліктів з можливими учасниками навчального-виховного, соціально-побутового процесів;
- проведення бесід із залученням фахівців різних установ та закладів із пропагуванням здорового способу життя, форм сімейної підтримки;
- щорічне інформування студентів про існуючі пропозиції щодо пільгового оздоровлення в університетських санаторіях-профілакторіях, базах відпочинку, тощо;
- щорічне інформування про можливість отримання додаткової фінансової підтримки від ВНЗ, профспілки у зв'язку із важким матеріальним становищем чи оздоровленням, лікуванням;
- щомісячна розсилка на електронну пошту інформаційних пакетів, в яких повідомляється про основні пропозиції у сферах студентського життя;
- ознайомлення студентів-сиріт із особливостями суспільного життя, районування міста, розміщення бібліотек, магазинів, лікувальних установ; роз'яснення структури інституцій із захисту прав людини у ВНЗ, місті, області, державі.

Пропонується проводити комплексний соціальний супровід студентів-сиріт в умовах ВНЗ, який включає такі види допомоги:

II період (блоки 1-2)

□ II період

1. Соціальна робота:

- розробка графіку індивідуальної та колективної виховної роботи;
- сприяння медичному обслуговуванню, подальший контроль за станом здоров'я студентів-сиріт, ведення трьохстороннього діалогу між спеціально уповноваженим органом охорони здоров'я, студентом, комісією соціального захисту профспілки, органу самоврядування, соціальним працівником; розробка відповідно до цього графіку санаторно-курортного оздоровлення та лікування (у разі потреби).

2. Інформаційне насичення зі сторони адміністрації факультету, профспілок та органів самоврядування:

- щорічне перепоселення студентів-сиріт до студентських гуртожитків, у разі потреби зміни оточення – зміни кімнат, гуртожитків;
- широке інформування про можливе підвищення соціальних позицій у зв'язку і залученням до громадської, спортивної, науково-дослідної роботи, діяльності по проведенню факультетських, університетських, загальноміських заходів;
- зустрічі із адміністрацією ВНЗ, профспілок та органів самоврядування із обговоренням різних проблем студентів, організація круглих столів.

Пропонується проводити комплексний соціальний супровід студентів-сиріт в умовах ВНЗ, який включає такі види допомоги:

II період (блоки 3-4)

3. Психологічна допомога:

- подальше проведення профорієнтаційної та роз'яснювальної роботи;
- попередження конфліктів з учасниками навчально-виховного та соціально-побутового процесів.

4. Юридичне та економічне консультування:

- сприяння наданню (отриманню) державних пільг та гарантій студентам у зв'язку із досягненням повноліття; сприяння звільненню студентів-сиріт від сплати за проживання у студентських гуртожитках;
- ознайомлення студентів із створенням власного бюджету, приблизним використанням власних коштів;
- залучення до різноманітних правових зустрічей та консультацій.

Пропонується проводити комплексний соціальний супровід студентів-сиріт в умовах ВНЗ, який включає такі види допомоги:

III період, «підготовка до виходу із ВНЗ» (блок 1) :

1. Соціальна робота:

- ❑ перевірка проведення щотижневого контролю соціальними працівниками, кураторами академічних груп та завідувачами випускаючих кафедр за ходом виконання графіків дипломування студентів-сиріт;
- ❑ сприяння розвитку контактів студентів-сиріт із потенційними працедавцями;
- ❑ виїзди студентів-сиріт п'ятого курсу до інтернатних закладів з метою проведення своєчасної профорієнтації майбутніх абітурієнтів;
- ❑ проведення консультацій із підрозділом по сприянню працевлаштуванню студентів та випускників ВНЗ, служб зайнятості;
- ❑ отримання сиротами-випускниками матеріальної допомоги від ВНЗ у зв'язку із працевлаштуванням. Згідно встановленої процедури така допомога виплачується за місцем попереднього навчання сиріт, при представленні документів, що засвідчують факт прийняття на роботу.

Пропонується проводити комплексний соціальний супровід студентів-сиріт в умовах ВНЗ, який включає такі види допомоги:

III період, «підготовка до виходу із ВНЗ» (блоки 2-3) :

2. Інформаційне насичення зі сторони ВНЗ, профспілок та органів місцевого самоврядування:

- кінцева співпраця із органами місцевого самоврядування у частині отримання упорядкованого житла (по завершенні навчання у ВНЗ);
- створення умов для повної самореалізації студентів-сиріт, залучення до організації та проведення громадської, спортивної, науково-дослідної роботи, діяльності по проведенню факультетських, університетських, загальноміських заходів тощо;

3. Психологічна допомога:

- сприяння у вирішенні індивідуальних проблем студентів-сиріт у взаємовідносинах із сім'ями колишніх піклувальників та інших агентів соціалізації;
- подальше проведення профорієнтаційної та роз'яснювальної роботи щодо основних сфер життєдіяльності студента-сироти.

Модель соціалізації та комплексного соціального супроводу студентів-сиріт у вищих навчальних закладах

I період – адаптаційний
(триває майже весь перший курс);

II період – основний
(найбільш тривалий – II – IV курси);

III період – завершальний
(кінцевий курс навчання, підготовка до виходу із ВНЗ).

Виконавці головних завдань основних періодів (агенти соціалізації):

- студент-сирота
- комісія соціального захисту профкому студентів (студентського самоврядування)
- сім'я опікунів (піклувальників), колишні вихователі
- соціальний працівник, соціальна служба
- психолог, психологічна служба ВНЗ
- адміністрація факультету, ВНЗ
- орган охорони здоров'я, лікарні за місцем проживання
- відділ опіки та піклування, органи державної влади та місцевого самоврядування

+

Основні бар'єри соціалізації:

- відсутність системної соціальної роботи у ВНЗ
- негативний соціальний досвід сиріт
- погіршений стан здоров'я
- відсутність мотивації

Основні критерії соціалізації:

- отримання якісних знань
- залучення студентів до організованого молодіжного руху
- розвиток навиків спільного проживання у гуртожитку

Соціалізована особистість колишнього сироти

Література:

1. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2010/11 навчального року. - Статистичний бюлетень державного комітету статистики. – Режим доступу до сайту: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Реалізація права дитини на виховання у сім'ї. Державна тематична доповідь про становище дітей в Україні за підсумками 2008 року; Ред. кол.: Ю.О.Павленко та ін.; Держ. ін-т пробл. сім'ї та молоді.- К.: 2009. – 209 с.
3. Соціально-економічний стан України: наслідки для народу та держави: національна доповідь/ за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]-К.: НВЦ НБУВ, 2009.-687с.
4. Закон України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» (внесеними згідно із Законом N 1276-VI від 16.04.2009)
5. Студент у законодавчому просторі вищої освіти: Зб. нормативно-правових актів / [Укл. В.Д. Шинкарук, Н.Б. Шуст, С.М. Романюк та ін.]-К.: Знання України, 2008.-410 с.
6. 68. Щорічна державна доповідь про становище молоді в Україні «Студентська молодь України: сучасний вимір». К.:2009.-164с.
7. Лисовский В.Т. Советское студентство: социологические очерки. Науч.-попул. – М.: Высш. школа, 1990.-304с.
8. Постанова КМУ від 12 липня 2004 р. № 882 «Питання стипендіального забезпечення»
9. Постанова КМУ від 5 квітня 1994 р. N 226 «Про поліпшення виховання, навчання, соціального захисту та матеріального забезпечення дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ). – Режим доступу до сайту: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
10. Постанова ВРУ від 24 жовтня 2002 р. № 218-IV "Про заснування соціальних стипендій Верховної Ради України для студентів вищих навчальних закладів з числа дітей-сиріт та дітей з малозабезпечених сімей«
11. Прихожан А.М. Толстых Н.Н. Психология сиротства. 2-е изд.-СПб.: Питер, 2005.-400 с.: ил. - (Серия «Детскому психологу»)
12. Петрова Т.Э. Социология студенчества в России: Этапы и закономерности становления. - СПб.: Изд-во «Бельведер», 2000. - 244с.
13. Корель Л.В. Социология адаптаций: Вопросы теории, методологии и методики / Л.В. Корель. – Новосибирск : Наука, 2005. – 424 с.
14. Мудрик А.В. Социализация человека: учеб. пособие для студ. высш. Учеб. заведений / А.В. Мудрик - 2-е изд., испр. И доп. - М.: Издательский центр «Академия», 2006.-304 с.
15. Вихованці інтернатів про себе і своє життя / Укр. ін-т соц. досл., К.: Б.в. Кн.1.-2000.-134с.
16. Знайти себе: життєві історії випускників інтернатів / Укр. ін-т соціальних досліджень.-К.: Укр. ін-т соц. досліджень., 2001, - 201с.

Дякуємо за увагу!

